
«Забута» битва

610 років тому на берегах Ворскли відбувся бій, який істотно вплинув на перебіг європейської історії

Олег Кошлатий

11 липня, 2009 - 00:00

ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ЛИТОВСЬКО-РУСЬКИЙ ОЛЬГЕРД. МАЛЮНОК / ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ЛИТОВСЬКО-РУСЬКИЙ ВІТОВТ, ЯКИЙ ПРАГНУВ ОБ'ЄДНАТИ ПІД СВОЄЮ ВЛАДОЮ ВСІ РУСЬКІ ЗЕМЛІ, ПРОТЕ ЗАЗНАВ ПОРАЗКИ. МАЛЮНОК

У нинішньому році не лише Полтавщина й Україна, а й усе світове співтовариство відзначають дві знаменні дати: 200-літній ювілей геніального сина нашої землі М.В. Гоголя та 300-річчя Полтавської битви, яка круто повернула хід європейської історії. Для гідного пошанування цих річниць в державі та області багато зроблено й робиться. Але не хотілося би, щоб ці визначні ювілеї зовсім затінили ще одну дату.

Адже 12 серпня 2009 року виповнюється 610 років, як відбулась одна з найбільших битв середньовіччя, яка в більшості історичних видань (особливо радянської доби) згадується кількома рядками, чи навіть словами, як «битва на Ворсклі» або «битва над Ворсклою». Так, у двотомному курсі лекцій «Історія України» (К., Либідь, 1991) цій події відведено менше трьох рядків, дослівно: «Вітовт поставив за мету витіснити татар з Причорномор'я, однак у битві з татарським військом 12 серпня 1399 р. на Ворсклі зазнав поразки». У підручнику для ВНЗ академіка Б.А. Рибаківа «Історія СРСР с древнейших времен до конца XVIII в.» (М., 1983) для опису битви вистачило слів: «... в 1399 г. на реке Ворскле Едигей

нанес поразення литовському князю Витовту» (стор. 145). Стисло ця подія висвітлена і в роботах прогресивних українських істориків Н. Полонської-Василенко, І. Крип'якевича, Д. Дорошенка та ін. Небагато уваги приділено битві й у підручнику «Історія України», автори В.Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін. Під ред. В. А. Смоля. — К., Альтернатива, 1997. Навіть у праці В.М. Литвина «Історія України» (у 3-х томах), — К. Альтернатива, 2003, у I томі обсягом 864 с. події 1399 р. описані одним абзацом. Довідник з історії України «Шляхами віків» (укладачі М. Котляр, С. Кульчицький, К., 1993) не згадує взагалі про цю битву жодним словом ні в тексті, ні в синхронічній таблиці. А в посібнику з історії України за редакцією Р.Д. Ляха, (Донецьк, 2004) написано так: «Українсько-литовська армія потерпела сокрушительное поражение от 100-тысячной армии хана Тимура» (!?). До чого тут Тимур?

«Кругла» дата, 600-річчя цієї битви, у 1999 році минула майже непоміченою і ніяк не відзначалась. Правда, були публікації в місцевих газетах, присвячені цій події.

Ми знаємо про бій 300 спартанців у Фермопілах 480 р. до н.е., Льодове побоїще 1242 р. руського війська Олександра Невського з німецькими рицарями, Куликовську битву 1380 р., нарешті, Полтавський бій 1709 р. і багато інших відомих битв. То чому ж ми майже нічого не знаємо про битву на Ворсклі 1399 р., адже це була битва об'єднаних військ великого князя Литовсько-Руської держави Витовта із золотоординцями, й відбулась вона на нашій полтавській землі? Чому ж ми такі безпам'ятні, «що ми за народ такий?» — як риторично запитує у своїх радіовиступах один відомий письменник і політик. Справді, чому ця сторінка нашої історії так мало вивчена, чому не було планомірних археологічних досліджень? Не встановлено навіть конкретного місця, де відбулася в 1399 році битва на Ворсклі. Припущення істориків щодо цього суттєво розходяться.

ІСТОРИЧНИЙ ФОН ДВОБОЮ

Ця битва сталась через півтора століття після татаро-монгольського нашестя та Батисевого розорення Русі, через 19 років після Куликовської битви та за 11 років до Грюнвальдської битви. До речі, за чисельністю військ, що взяли участь у битві 1399 р., вона не поступалась Куликовській (деякі вчені вважають, що була більш чисельною) і приблизно в три рази перевищувала Грюнвальдську битву 1410 р. (дані польського історика Стефана Кучинського). Тобто, з обох боків у битві на Ворсклі 1399 р. брали участь не менш ніж по 100 тисяч воїнів. У Полтавській битві військо Петра I налічувало 40 тис. власне московського війська, до 8 тис. козаків І. Скоропадського, до 30 тис. калмиків (калмицької кінноти), а армії Карла XII — близько 28 тис., боєздатних шведів було не більше 17 тис.

Щоб краще уявити роль і місце цієї битви в нашій історії, повернемося назад на кілька десятиліть від цієї дати. Після татаро-монгольського нашестя в 1238—1240 роках і розорення Давньоруська держава припинила існування, встановилося панування завойовників. На тривалий час більшість руських земель прийшла в запустіння, а їхнє населення змушене було платити данину ханам Золотої Орди. Минуло більше століття, аж поки Південна Русь почала звільнятися від ординського панування і потрапила під владу литовських князів.

Процес приєднання південно-західних руських земель не був однозначним. Тут були сталі мирні контакти, засновані на спільності економічних та політичних інтересів, на укладанні шлюбів і союзів з окремими князівськими домами руських земель, на практиці прилучення литовських династій до «русської віри» — православ'я. Були тут і збройні сутички, цілком природні для епохи феодалних війн, княжих міжусобиць і поступового подолання феодалної роздробленості.

Ймовірно, що просування Литви на південно-руські землі було узгоджене із Золотою Ордою, і, таким чином, їхнє приєднання здійснено на договірних засадах — установа свого роду кондомініуму (спільного правління) Орди та Литви над цими землями-князівствами.

Звертаючись до XIV ст. і ведучи мову про становлення у цей час Руської національної держави, історики радянської доби в основному мали на увазі лише Московську державу, «забуваючи», що князівство Гедиміна й особливо його наступників у більшій мірі стало руським, ніж литовським. Велике Литовсько-Руське князівство по суті висувало програму відновлення колишньої цілісності Русі, стало на шлях об'єднання руських земель. З особливою наполегливістю й послідовністю проводив цю політику князь Ольгерд (1345 — 1377 рр.).

З приєднанням земель Південно-Західної та Західної Русі Литовське князівство стало великою феодалною державою, де більшість становило руське населення. На деякий час Велике Литовсько-Руське князівство перевищило за територією Велике Владимирське князівство. Руські землі з їхньою вищою культурою, правом справляли великий вплив на політичне й суспільне життя Литовської держави. Руська мова була державною, нею писалися офіційні документи, діяли старі закони, що ґрунтувалися на «Руській Правді». Відомий дореволюційний історик О. Я. Єфименко писала: «Справжнє переваження руському елементу у Литовській державі дав Ольгерд... У державі цій первісний складовий її елемент — Литва — майже губився у стихії руської народності навіть у чисельному й територіальному відношеннях, вже не кажучи про культурність: понад 9/10 території держави займав руський народ».

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ВОРОГ

У 90-х рр. XIV ст. Золота Орда, зміцнившись за правління хана Едигея, дедалі активніше протидіє консолідації земель Південно-Західної та Західної Русі та сприяє ослабленню самого Литовсько-Руського князівства. Великий литовський князь Вітовт прагнув, уникаючи союзу з Московським князівством, ослабити вплив Золотої Орди, а з часом стати єдиним володарем у Східній Європі. 1397 і 1398 рр. він здійснив два успішних воєнних походи в пониззя Дону та Дніпра. Узявши у полон кілька тисяч ординців, захопивши великі череди худоби і спустошивши багато поселень, війська Вітовта примусили основні ординські сили відступити до Криму й на Кубань. Успіху походів Вітовта сприяла й міжусобна боротьба ординських воєначальників. Найсерйознішими конкурентами в боротьбі за владу на цей час серед них були хан Тохтамиш і темник Едигей. У 1395 р. у грандіозній битві на річці Терек війська Тохтамиша були вщент розбиті військами грізного середньоазійського правителя Тимура (Тамерлана). Тохтамиш утік в Литву. Вітовт дозволив йому оселитися в Києві зі всією своєю сім'єю, маючи намір використати його у своїх політичних планах. Націлюючись на об'єднання всіх руських земель під своєю егідою, Вітовт шукав союзників проти московського князя і проти ставлеників Тимура в Орді — ханів Темір-Кутлуя (ще Темір-Кутлука або Тімур-Кутлуга) та Едигея. Як свідчать літописи, Вітовт і Тохтамиш «... завещаваша меж собою Тахтамышу сести на Орде и на Сарай, и на Болгарех и на Астрахани, и на Озове, и на Яицкой Орде, а Витофту сести на Москве, и на Великом Новеграде и Пскове ...», тобто на великому князівстві на всій Руській землі. Тому на вимогу Едигея: «Выдай ми царя былого, Тахтамыша, врагь бо ми есть...» Вітовт відмовився і почав готувати свої війська до нового походу на Золоту Орду.

У 1398 р. Тохтамиш із Вітовтом уклали угоду про спільні дії в боротьбі проти своїх внутрішніх і зовнішніх суперників. Згідно з договором, Тохтамиш обіцяв допомогти захопити Московське князівство і всю Північно-Східну Русь. Вітовт отримав також від колишнього правителя Орди ярлик на підвладні Литві українські та білоруські землі, що мало значну вагу у татарсько-литовських взаєминах. Але ці дії Тохтамиша не слід розглядати як відмову ординських правителів від традиційної тактики

заохочення суперництва між руськими князівствами, від прийомів, спрямованих на підтримку рівноваги між ними, що завжди використовувалися для збереження влади над загарбаними землями. Ця угода скоріше була тимчасовим компромісом між правителем Литовсько-Руського князівства та претендентом на роль правителя Орди. І Тохтамиш, і фактичний правитель Золотої Орди Едигей не змінювали своєї політики щодо російських, білоруських та українських земель.

Вирішальний похід Вітовта на Золоту Орду почався влітку 1399 р., але цьому передувала тривала підготовка. Літописи однотайно повідомляють, що було зібрано величезне військо, яке включало литовські полки, загони татар Тохтамиша, близько 500 хрестоносців, 400 воїнів із Польщі, загін волоського господаря. Але основну силу становили ополчення з українських, білоруських та російських земель на чолі з Борисом київським, князями волинськими, Андрієм Ольгердовичем полоцьким і його братом Дмитром брянським, Глібом смоленським та ін. Літописи називають у рядах війська Вітовта п'ятдесят руських князів, серед них виявилися і ті, що прославилися у Куликовській битві: воевода Дмитрія Донського Дмитро Боброк-Волинський та брати Андрій і Дмитро Ольгердовичі.

Однак історики відзначають різницю в цілях Вітовта і Дмитрія Донського. Московський князь вийшов назустріч Мамаю, щоб запобігти нашестю на Русь, Вітовт ополчився на Орду і рушив військо, щоб скинути ставлеників Тимура й віддати ординський престол Тохтамишу. З одного боку, ця подія показує зміну у співвідношенні сил між Ордою і руськими землями, знаменує упадок ординської влади над Руссю, упадок авторитету Орди у Східній Європі. З другого боку, наступальні дії заради Тохтамиша (чи в основному заради нього) не могли зрівнятися з надихаючими цілями московського війська. Поразка на Куликовому полі призвела б до непоправних бід, ледве не до повної загибелі Північно-Східної Русі. Зібране із різнорідних елементів, не об'єднане спільністю мети, не привчене до взаємодії військо Вітовта повинне було зустрітись з ординським, яке до часу цієї зустрічі не втратило своїх бойових якостей.

Велика воєнно-політична підготовка йшла і в таборі противників Вітовта. Понад рік збиралася величезна золотоординська армія, повільно стягуючи сили до кордонів Литовсько-Руського князівства. До неї входили також воїни всіх васалів — східно-руських князів. У цей час Едигей направив у Вільно посольство з повторною пропозицією видати Тохтамиша. Вітовт категорично відмовляє ординським послам: «Язь царя Тахтамыша не видамь, а со царемь Темиръ-Кутлумьъ хоцуся видети самъ».

Весною 1399 р. велика ординська армія зосередилась в степах південного Лівобережжя. За деякими далеко не повними даними, ординські війська нараховували близько 100 тис. чоловік.

Навесні того ж року Вітовт з'явився в Києві, куди прибували полки з різних князівств. На початку липня армія Вітовта вирушила з Києва лівим берегом Дніпра на південь. Після походів на Орду в 1397 і 1398 р. Вітовт оселив у своїх володіннях кілька тисяч татар, особливий загін яких очолював Тохтамиш. Руські літописи та литовські хроніки не зафіксували даних про кількість війська, зібраного Вітовтом, але, якщо взяти до уваги, що Д. Донський з порівняно меншої території зібрав 100 тис., то Вітовт із усього Литовсько-Руського князівства міг зібрати значно більше військо. В будь-якому разі воно, певно, чисельно не поступалось ординському.

Наприкінці липня армія Вітовта досягла нижньої течії р. Ворскли і зупинилася на її правому березі. «Витовт стоашу на другой стране реки Ворсклы, во обозе, в кованых телегах на чепех железных, со многими пищалми и пушками и самостреломи», — зазначав літописець. Незабаром на лівому березі з'явилися золотоординці.

«ПОКОРИСЯ І ТИ МЕНЬ»...

Перед битвою почалися переговори. Є свідчення, що хан Темір-Кутлуй був наляканий величезним військом Вітовта і послав спитати: «Чого ти на мене прийшов? Я твоєї землі не брав, ні городів, ні сіл твоїх». Вітовт передав з ординськими послами відповідь із словами погрозу: «Бог покорил мене все землі, покорися и ты мне и буди мне сын, а яз тебе отец, и давай ми всяко лето дани и оброки» (Никонівський літопис).

Якщо вірити в достовірність цього діалогу, то треба визнати, що такою мовою з ханом Орди ніхто не говорив, така відверта впевненість у своїх силах збентежила Темір-Кутлуя. Він затягував переговори, очікуючи приходу ординського темника Едигея. Вітовт висунув ще більш принизливі вимоги: чеканити на ординських монетах клеймо литовського князя. Темір-Кутлуй не зважувався на битву і вдавав, що з усім погоджувався. У цей час із кількома тисячами ординців підійшов Едигей. Він переконав Темір-Кутлуя розпочати й особисто очолив золотоординське військо. У переговорах з Вітовтом він не лише відкинув вимоги литовського князя, а сам висунув принизливі вимоги: «По праву ти взяв нашого хана у сини, тому що ти старий, а він — молодий; але я старіший ще за тебе, то слід тобі бути моїм сином, данину давати кожне літо, клеймо моє чеканити на литовських монетах» (Никонівський літопис).

Це, безумовно, був виклик на бій. Настало 12 серпня 1399 р., на берегах Ворскли розігралась одна з найбільших битв середньовіччя, в якій Вітовтові та його союзникам було завдано страшної поразки.

Полки Вітовта першими рушили на ординців. Удар прийняли тумени Едигея. Вітовт застосував артилерію, пищали та арбалети. Перший натиск його полків міг бути розцінений як удача. Кінні тумени Едигея подалися назад. Але успіх був позірний. Орда, вірна своїй тактиці, втягувала в бій якомога більше сил супротивника. І те, що за розповідями очевидців могло здатися літописцям тимчасовим успіхом Вітовта, скоріше за все, було заманим відступом Едигея, бо скоро виявилось, що тумени Темір-Кутлуя встигли обійти військо Вітовта зі флангів і тилу.

Почався розгром литовського війська. Тохтамиш першим покинув поле бою і, тікаючи зі своїми загонами, заподіяв чимало лиха Литовсько-Руському князівству, місцевому населенню.

І хоч прості воїни Вітовта «мужне билися з поганством», величезна армія була розгромлена. «И токо татарове взяше обоз и телеги кованые утверждения с чепмы железными, и пушки и пищали и самострелы и богатство многое и великое, златые и серебряные сосуды поимаша», — зазначав літописець.

Із кривавої січі вдалося втекти лише Вітовту з Тохтамишем та невеликою частиною війська, а вся багатотисячна армія литовського князя та його союзників залишилася біля берегів Ворскли на величезних братських кладовищах, у групових та поодиноких могилах.

У битві на Ворсклі загинули й герої Куликовської битви Андрій та Дмитро Ольгердовичі, загинув і славний воєвода Дмитрія Донського князь Дмитро Михайлович Боброк-Волинський. Одні літописці називають убитих 20 литовських і руських князів, інші — 50, а Никонівський літопис — 74 (імовірно, це разом з польськими, волоськими та іншими).

НАСЛІДКИ ПОБОЇЩА

Переслідуючи залишки військ Вітовта, ординці плондрували і грабували Україну, їх загонами досягли аж Західної Волині. Українське населення вставало на захист своєї землі. Тому ворогам не вдалося взяти Кам'янець-Подільський, Кременець, Луцьк та багато інших міст. Основні ординські сили на чолі з тяжкопораним Темір-Кутлуєм з'явилися біля Києва. Вони захопили і спалили Поділ. Але жителі міста та навколишніх сіл зосередились у замку та Києво-Печерському монастирі та успішно відбивали

напади татар. Після невдалого штурму замку вороги взяли з киян «тисячу червоних» викупу, а з Києво-Печерського монастиря «тридцять червоних». «И поиде царь Темир-Кутлуй к Киеву, и взя с него окуп 3000 рублей литовским серебром, а силу свою все распустит воевать земли литовские, и ходиша рати татарские, воюючи даже до Великого Лучьского», — зазначав літописець. Ординці до пізньої осені грабували міста й села Подніпров'я, Поділля, Брацлавщини й Волині. Дійшовши до Луцька, вони повернули в причорноморські та прикаспійські степи. Після цієї битви були знову знищені всі відроджені та споруджені в другій половині XIV століття міста-фортеці та інші поселення на Лівобережжі по шляху слідування золотоординців аж до берегів Дніпра навпроти Києва.

Російський історик С.М. Соловйов у своїй праці «История государства Российского» висловлював вдовolenня з приводу розгрому армії Вітовта золотоординцями. Але для тодішніх жителів лівобережного Подніпров'я це було страшне лихо, це було друге велике розорення краю після нашествия Батия.

Масштаби трагічної битви на Ворсклі, де полягли кращі сили Литви та Русі, мимоволі викликають у пам'яті битву 1223 р. на Калці, в якій загинули тисячі руських воїнів. Ця аналогія доречна тому, що в обох випадках татари безпосередньо не загрожували Південній Русі. На Калці руські князі обстоювали інтереси половецького хана Котяна, а на Ворсклі війська під проводом Вітовта стали на захист опального золотоординського хана Тохтамиша.

Поразка на Ворсклі була не просто воєнною катастрофою Вітовта. Тут, за словами польського історика Л. Колянковського, «у потоках крові потонули мрії Ягайла та Вітовта про об'єднання в межах литовської державності всієї Русі, всієї Східної Європи».

ДЕ СТАЛОСЬ ПОБОЇЩЕ?

Питання про конкретне місце, де відбулася в 1399 р. битва на Ворсклі, залишається дискусійним до сьогодні. Так, дореволюційні історики Полтавщини, зокрема, Л. В. Падалка, вважали, що ця битва сталась у пониззі Ворскли поблизу сучасних сіл Кишеньки, Орлик Кобеляцького району та Китайгород Царичанського району Дніпропетровської області. Інші називали місце поблизу Кобеляків за річкою Ворсклою, по дорозі на Царичанку, біля урочища «Красна Гора», де нібито й була розгромлена армія Вітовта. Але, на думку сучасного полтавського історика В.Н. Жук, то був шлях відступу загонів Тохтамиша, яким він тікав після удару, завданого його одноплемінниками поблизу місця, де він отаборився зі своїм аулом. За припущенням В.Н. Жук, у назві села Тахтаулового, нині Полтавського району, якраз і закарбувалась пам'ять про ті події. Тобто, «Тахтаулове» — це нібито скорочена форма від назв «аул Тохтамиша», «Тохтамишів аул». Однак, ця версія викликає серйозний сумнів: навряд чи в XIV—XV ст. існувала практика творення складноскорочених слів. Це стало поширеним лише в XX ст. за радянських часів: згадаймо «колгоспи», «райкоми», «комсомол», «Дніпрогес» і т. п. Наші ж далекі предки таким словотворенням не займалися. Так само припускається, що про побоїще 1399 р. до наших днів нагадує також назва розміщених поряд урочища й села Побиванка.

У дослідженні шведського історика XVIII ст. Густава Адлерфельда є свідчення, що Полтавська битва 1709 року відбулася на тому самому полі, де колись була розбита армія Вітовта. А урочище й нинішнє село Побиванка якраз і розміщені поруч із полем Полтавської битви.

На думку В. Н. Жук, на цьому полі поблизу древньої переправи через Ворсклу, якою користувалися ще печеніги та половці, і потім кримські татари, а в 1709 році армія Петра I, відбувся перший етап битви Вітовта. Після нанесеного удару союзник Вітовта Тохтамиш утік. Частина ж армії Вітовта могла відступити під захист фортець, що знаходилися вище по Ворсклі. В них, а саме у Великих Будищах,

Опішні та Більську, були зосереджені основні сили Вітовта. В одній Більській фортеці за високими земляними валами могло розміститися до 50 тис. кавалерії.

«Великий бій безпосередньо між військами Вітовта і полчищами Темір-Кутлуя — Едигея, — вважає В. Н. Жук, — відбувся на полі поблизу древнього міста-фортеці Опішні, за Ворсклою, за тодішнім природнім кордоном литовсько-руської держави». Про те страшне лихо нагадує назва села Лихачівка (Котелевського району) та розміщена неподалік Вітова могила. Це може бути змінена народом для спрощення вимови назва «Вітовтова могила»). Авторка висловлює припущення, що у цій могилі навіки залишилося багато воїнів литовського князя та його союзників, а решта литовсько-руського війська полягла під стінами та на території самої Більської фортеці. В урочищах Скоробір, Осняги, Саранчове Поле, в районі древнього Більського городища розміщені численні кургани скіфського часу. Археолог, професор Б. А. Шрамко вважає, що це — древнє городище скіфської епохи — легендарне місто Гелон, ще до кінця XVIII століття тут були величезні кладовища-могильники, а на валах фортеці знаходили людські кістки, черепи, рештки різної старовинної зброї.

Однак селітроваріння, для якого переважно використовувався ґрунт курганів, валів та могильників і яке майже протягом трьох століть існувало на Полтавщині, призвело до значного руйнування археологічних пам'яток. Але ще й до початку XX століття в районі урочища Скоробір, біля хутора Голубового збереглася велика група могил на площі понад 50 га. Це дало підстави історикю Л. В. Падалці припустити, що саме в цих місцях було остаточно розбите військо Вітовта.

Гіпотезу В. Н. Жук про місце битви 1399 р. важко довести чи, навпаки, спростувати, оскільки, і це дуже прикро, не було планомірних археологічних досліджень з цього питання і, відповідно, немає матеріальних свідчень «за» чи «проти». Про ту ж Вітову (Вітовтову, за В. Н. Жуком) могилу можна прочитати, що цей курган VI—V ст. до н. е. висотою 4,3 м, діаметром 60 м містив поховання у прямокутній ямі з дерев'яним накатом розміром 2,8—4,9 м, яке належить до найбагатших поховань знаті землеробського лісостепового населення Поворскля скіфського часу. Досліджений курган 1888 року І. А. Зарецьким. І ніяких знахідок, що відносились би до періоду битви 1399 р.! Припущення про те, що великий бій чи другий етап битви між військами Вітовта й ординцями відбувся поблизу Опішні за Ворсклою, викликає певний сумнів і, так би мовити, з географічних міркувань. Справа в тім, що урочище й село Побиванка (за припущенням — місце першого етапу битви) знаходяться на правому березі Ворскли. Значить, на час бою під Опішнею обидва війська повинні були переправитись на лівий берег ріки і пройти близько 40 км шляху. Це доволі непросто було б здійснити, особливо армії Вітовта в умовах відступу з їх великим обозом.

Тим не менше, ми повинні бути вдячні В. Н. Жуку за те, що вона привертає увагу до цієї історичної події. Правда, у самій науковій розвідці зустрічаються незначні неточності: «Вітовт — син Кейстуга Ольгердовича», а насправді Кейстут і Ольгерд — брати, сини Гедиміна, тобто Гедиміновичі; або ж «в 1398 році хан Заволзької Орди Темір-Кутлуй (ще Темір-Кутлук, або Тамерлан) розбив військо Тохтамиша» — безумовно, Тамерлан чи Тимур і Темір-Кутлуй особи різні, і Тохтамиш зазнав поразки від Тимура, як вже згадувалось, 1395 р.

Подібні припущення висловив і полтавський журналіст В. І. Посухов, який вважає, що «битва відбувалась на широкій рівнині між селами Лихачівка, Деревки і Дем'янівка Котелевського району» (газета «Полтавський вісник», 15.01.1999 р.). Автор вносив слушну пропозицію: «12 серпня, у день 600-річчя битви зібратися на Вітовій могилі, щоб обмінятися своїми знаннями, творчими знахідками і за прадавнім звичаєм справити трізну, вшановуючи пам'ять полеглих у січі воїнів».

Для полтавчан не байдуже, що наш край двічі був в епіцентрі подій, які істотно вплинули на хід європейської історії, і наша земля стала місцем таких грандіозних битв. Їхні результати кардинально вплинули на подальший розвиток не лише тих держав і народів, які взяли в них участь. І хоч кажуть, що в оцінці історичних подій не повинно бути умовного способу (а що було б, якби?..), а все ж хвилює та будить уяву думка, припущення про те, що перемога хоч в одній з цих битв протилежної сторони призвела б до зовсім іншої карти Європи й геополітичної ситуації. Долі країн і народів могли бути зовсім не такими, як є.

Завдяки цим подіям стала широко відомою у світі не одна лише Полтава, а й наша Ворскла і багато міст та містечок, де також відбувались важливі події тих переломних часів, — Побиванка, Великі Будища, Зіньків, Гадяч, Опішня, Старі Санжари, Переволочна...

Грандіозна битва на Ворсклі 1399 р. — це подія, котра варта того, щоб заради історичної правди і з поваги до минувшини та наших далеких предків продовжити пошуки й дослідження з тим, щоб остаточно встановити місце побоїща та достойно увічнити пам'ять про нього.

Олег КОШЛАТИЙ, доцент Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка

Рубрика:

Історія і Я

Газета: «День»

№118, (2009)